

НЕМЦИ И ЧЕТНИЦИ САСТАЈУ СЕ У ДИВЦИМА

Читаво време рата четници су играли дволичну улогу. Пре; народом су се приказивали као патриоте који су се дигли на оружје против окупатора, а с тим окупатором су се у потаји договарали како да униште истинске и праве борце за ослобођење о^ окупатора, партизане и народноослободилачку војску. Читаво време рата четници су се хвалили како су савезници британске војске, како добијају помоћ од Енглеза и избегличке југословенск« владе у Лондону. Али читаво време рата њихове пушке и каме биле су окренуте против устанка који је повела Комунистичка партија Југославије. Највећи непријатељ за четнике били су комунисти и зато су примали за пријатеља свакога ко је био против комуниста и партизана.

Истинског поверења међу таквим савезницима никад није могло бити. Четници нису веровали Немцима, али ни Немци четницима, као ни Енглези четницима, јер ће се касније показати да четници не верују ни Енглезима.

Врхови дражиновског покрета и сам Дража Михаиловић стално покушавају да у мутној ситуацији некога надмудре, макар У провидном лажи. Заслепљени том тежњом, четници се не устежу да у одређеним тренуцима пруже руку пријатељства немачкој окупационој сили, али под условом да се то у народу не зна и да може послужити уништавању главног четничког непријатеља — партизана.

Већ сутрадан после састанка Тита и Драже у Брајићима, после неуспелих преговора о 12 познатих тачака Титовог предлога, Дража Михаиловић шаље у Београд свог пуковника Пантића и капетана Ненада Митровића. Ова два четничка официра налазе у Београду официра немачке војне обавештајне службе (Абвера) Јозефа Матла и обавештавају га да их је Дража Михаиловић овластио да успоставе везу са председником српске владе Миланом Недићем и са одговарајућим немачким војним установама у Србији. У овлашћењу Драже Михаиловића, датом преко Пантића и Митро-

вића, посебно је стајало да је Михаиловић вољан „ставити себе и своје људе на располагање за борбу против комунизма“¹.

Све се то догађа у време кад су четници имали велике губитке у борбама против партизана, које су сами изазивали. Нестало им је муниције, а ни оружја нису имали довољно. Деветог новембра четници су добили једну авионску пошиљку од Енглеза, али то ни изблиза није било довољно.

Кафана у Дивцима у којој је одржан састанак Драже Михаиловића са немачким официрима

По повратку Пантића и Митровића из Београда Дража Михаиловић се одлучује на очајнички корак. Одлази у село Дивце код Ваљева да се непосредно састане са Немцима. Најважније је било да се Немцима обећа помоћ у борби против партизана, а да се од њих добије оружје и муниција.

Увече 11. новембра 1941. године Дража Михаиловић, са својим сарадницима пуковником Браниславом Пантићем, мајором Александром Мишићем и капетаном Ненадом Митровићем, према припремљеном договору стиже у кафану Даринке Марић у Дивцима код Ваљева. Ту су већ дошли официри немачке команде у

1. Јозо Томашевић: *Четници у другом светском рату*, Загреб 1979, стр. 140.

Србији: потпуковник Когарт, мајор Кисел, капетан Матл и још неколико официра².

Немачки преговарачи у Дивцима знали су за Дражине везе са избегличком југословенском владом у Лондону и за помоћ и подршку коју су му указивали британски кругови, али Дража је играо на ону карту која му се чинила спаооносно: обећао је Немцима помоћ у борби против партизана, његови команданти са Равне горе већ су припремали огромну колону заробљених партизана да их предају Немцима, као знак верности, а тражио је од Немаца оружје и муницију: 100 лаких минобацача, 200 тешких митраљеза, две хиљаде пушкомитраљеза, 100.000 бомби, 20.000 пушака, затим велике количине муниције, мина, цокула и униформи.

Састанак између дражиноваца и Немаца у Дивцима одржан је у највећој тајности, под заштитом немачких борних кола и великог броја немачких војника³. То значи да су и Немци на преговоре дошли са одређеним рачунима и интересима. Њима није била непозната Дражина дволичност па су његовим жељама и захтевима на одговарајући начин парирали.

Сам Дража Михаиловић причао је на суђењу у лето 1946. године како се састао с Немцима у Дивцима:

„ . . . Са Немцима сам се састао у другој половини месеца новембра 1941. године, датума се тачно не сећам, у кафани у селу Дивцима. Од Немаца су присуствовали: начелник штаба главнокомандујућег Србије чијег се имена не сећам. Тумач је био један фолксдојчер, доктор медицине, који је радио, како сам касније сазнао, у Гестапоу, код Бранда — одељења Д. М. Поред њих двојице било је још укупно десет Немаца, сви у немачким официрским униформама. Чинове им не распознајем.

Пошао сам са својом пратњом из Струганика, преко Мионице, заједно са Александром Мишићем. Зауставили смо нашу пратњу пре него што смо стигли на Колубару и казали им да чекају док се ми не вратимо. Сами, ја и Александар Мишић отишли смо на мост, где су нас дочекали Брана Пантић, Ненад Митровић и професор Матл. Прешли смо преко порушеног моста на другу страну и сели смо у аутомобил, који нас је одвезао у кафану у Дивцима. Пред кафаном је било много немачких војника. Била је потпуна ноћ. Уведени смо у кафану у Дивцима и одмах смо поседали за дугачки сто, ја према начелнику штаба главнокомандујућег Ср-

2. У књизи Н. Љубичића *Ужички одред*, у фусноти на страни 278, стоји да је немачку делегацију на овим преговорима предводио потпуковник Рудолф Конрад, обовештајни официр опуномоћеног команданта у Србији. Вероватно је штампарском омашком уместо Когарт стављено Конрад. У *Војнич енциклопедији* (друго издање, св. 2, стр. 261—262) стоји да је састанак у Дивцима одржан ноћу између 13. и 14. новембра, што је такође омашка.

3. *Издајник и рагни злочинац Дража Михаиловић пред судом*, стр. 22.

бије, Аца Мишић лево од мене Брана Пантић лево од Мишића, десно од мене Ненад Митровић. Немаца је било око деесетак који су седели за истим столом. . . Хоћу да напоменем да су Немци извршили обезбеђење од моета до кафане потпуно и то борним колима и мотоциклима. Чак ме је то и изненадило. . ."⁴

Какви су стварни резултати разговора између Драже и Немаца у Дивцима?

Дража је тражио оружје, муницију и опрему и обећавао да ће четници водити борбу против партизана и да неће пружати отпор немачким трупама⁵.

Према сачуваном немачком записнику са овог састанка он је одржан 11. новембра 1941. године у кафани преко пута железничке станице у Дивцима, почео је у 19,15 и завршио се у 20,35 часова. Немачка делегација дошла је из Београда на овај састанак блиндираном возом и имала је и јака осигурања на самом терену⁶. У једном моменту, како се каже у белешци са састанка, потпуковник Когарт запитао је четничког капетана Митровића шта четници раде са заробљеним комунистима. Одговорено му је да се убеђени комунисти убијају, а они који су само пошли с њима, одводе се у концентрационе логоре. Какве то концентрационе логоре имају „горски штабови" и зар то није вешто прикривена намера четника да заробљене партизане предају Немцима?

Четири дана после састанка Драже Михаиловића с Немцима у Дивцима, председник југословенске избегличке владе у Лондону држи свој чувени говор, који је неколико пута понављан преко лондонског радија. Из тог говора свет је сазнао гадну лаж — да је Дража Михаиловић „командант свих југословенских снага у земљи". Већ сутрадан је Дража Михаиловић упутио свој проглас „Србима, Хрватима и Словенцима" и у њему написао: „Ступио сам на чело јуначких и неустрашивих бораца за слободу, част и будућност Југославије. . . Сви наоружани покрети у целој земљи стављени су под моју команду. . ." Тада је Дража Михаиловић, искористивши лондонско признање својим четницима дао ново име. Од тада се четници зову „Југословенска војска у отаџбини". Народ тај назив никад није прихватио. За све људе у земљи они су и даље остали само — четници. Ни Немци у својим извештајима никад нису употребили тај нови назив за четнике.

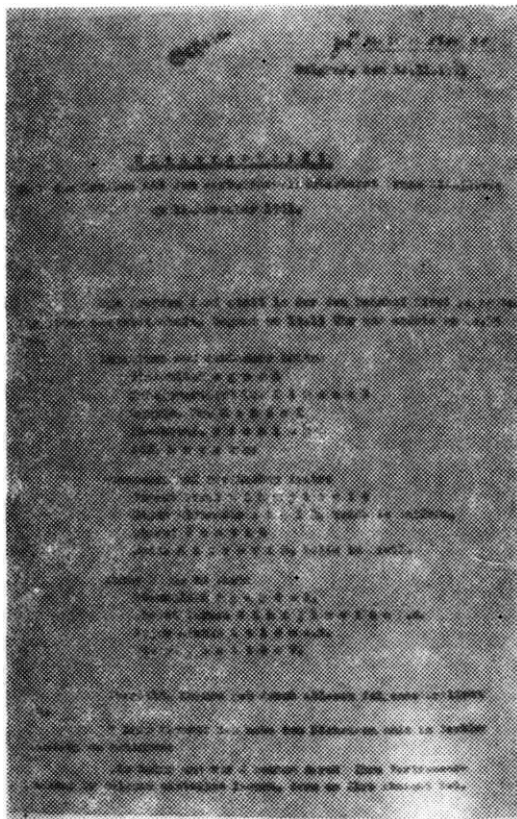
Све те параде са говорима, прогласима и променом имена догађају се у време кад су Дражини четнички одреди били у изванредно тешком положају. Њихов покушај да муњевитим нападима униште партизане у Ужицу, Чачку и другим градовима за-

4. *Издајник и ратни злочинац*. . . , стр. 65—66.

5. *Чанански крај у НОБ, хронологија*, стр. 159.

6. Јован Марјановић: *Дража Михаиловић између Британаца и Немаца*, Глобус, Загреб 1979, стр. 153.

7. Архив Војноисторијског института, Београд, Ча 6/1, 12. Цитирано према књизи Ј. Марјановића: *Дража Михаиловић између Британаца и Немаца*, стр. 183.

Прва страница
оригиналног записника
са састанка у Дивцима
(на немачком језику)
— фансимил

падне Србије, је пропао. Чак су доживели и тешке поразе. Партизански одреди су све више стезали обруч око Равне горе. Уместо траженог наоружања, муниције и опреме, Немци су на састанку у Дивцима од Драже Михаиловића захтевали безусловну предају оружја. Немци га нису примили за савезника. Они су, уосталом, тих дана концентрисали огромне снаге на западну Србију, с намером да униште и партизане и четнике. Делови Ужичког партизанског одреда већ 13. новембра отпочели су фронтални напад на четнике на Равној гори. До 20. новембра у свакодневним жестоким окршајима четници су потпуно разбијени. Читава њихова војна организација била је пред расулом. Управо тада је Дража Михаиловић, тај велики „командант југословенске војске у отаџбини“ или „командант свих југословенских снага у земљи“, преко свог капетана Митића молио прекид ватре и нудио партизанским снагама преговоре⁸. А тај капетан Митић, лични пријатељ абверовца Јозе-

8. *Хронологија НОБ 1941—1945*, Београд 1964, стр. 145.

фа Матла, свакако и његов агент, уживао је толико поверење код Драже да га је овај наместио на дужност официра за везу с партизанским Врховним штабом у Ужицу у јесен 1941. године⁹. Тај Митић је клечећи молио Тита да партизанима нареди обуставу даље борбе против четника¹⁰. А баш тада јавља се Радио Москва и потврђује оно што је лансирано из Лондона — Дража је вођа снага отпора у Југославији. Деветнаестог новембра 1941. Дража Михаиловић је поручио свом мајору Радославу Ђурићу: „Направите споразум по ма коју цену!" Дражин положај тада је био заиста такав да је морао молити партизана за „споразум по ма коју цену". Тих дана он је морао примити неке инструкције из Лондона и свакако је то и довело до познатог и већ поменутог споразума између партизана и четника у Чачку, по коме су четници прихватили све услове које су диктирали партизани. Споразум је склопљен у Чачку¹¹ и требало је да ступи на снагу 21. новембра, али тада се појачала кампања избегличке владе у Лондону за помоћ Дражи Михаиловићу и пропаганда у Дражину корист. У телеграму од 22. новембра, упућеном у Лондон, Дража пише: „Успео сам да прекинем братоубилачку борбу коју је изазвала друга страна". Као одговор на то из Лондона му стиже „признање" — Дража је добио чин генерала. Збрка од лажију кружила је светом и код савезника расло је расположење да се Дража Михаиловић подигне до хероја отпора. За то време он преговара с Немцима и његови команданти пребијају и убијају заробљене партизанае, од којих су 365 већ предали Немцима.

9. Јован Марјановић: *Дража Михаиловић између Британаца и Немаца*, стр. 184.

10. *Србија у рату и револуцији 1941—1945*, стр. 157.

11. А. Хаципоповић — Р. Маринковић: *V име слободе и правде*, Чачак 1984, стр. 106—107.